

Анотація: У статті розглянуто особливості управління навчальними закладами різного типу (в тому числі ліцеями) у сільській місцевості. Управління сільським ліцеєм здійснюється завдяки послідовному, циклічному виконанні його функцій: програмування, планування, організації, регулювання, координації, контролю, обліку та аналізу.

Ключові слова: освіта, ліцей, управління ліцеєм, управління освітою, сільська місцевість, модель управлінської діяльності ліцею.

Аннотация: В статье рассмотрено особенности управления учебными заведениями разных типов (в их числе лицеями) в сельской местности. Управление сельским лицеем осуществляется благодаря последовательному, циклическому выполнению его функций: программирования, планирования, организации, регулирования, координации, контроля, учета и анализа.

Ключевые слова: образование, лицей, управление лицеем, управление образованием, сельская местность, модель управленческой деятельности лицея.

Annotation: The management of educational institutions of different types (including lyceums) in the rural districts with its peculiarities is examined in the article. The management of rural lyceum is carried out due to consecutive, cyclic implementing of its functions: programming, planning, organizing, regulation, coordination, control, calculation and analyzing.

Key words: education, lyceum, lyceum management, education management, rural district, inner and outer management, a model of the management activities in the lyceum.

Особливості управління діяльністю ліцеїв у сільській місцевості.

Постановка проблеми. Сільська освіта є потужною складовою освітянської галузі України. Співвідношення сільських і міських шкіл в Україні становить 2 до 1 на користь сільських. Поряд з цим дедалі більш актуальною є проблема рівного доступу до якісної освіти, для жителів сільських регіонів.

Створення і функціонування закладів різного типу (ліцеї, гімназії, колегіуми тощо) в сільській місцевості є однією з умов недопущення розшарування суспільства.

Розвиток талановитої учнівської молоді в сільській місцевості, реалізація їх творчих запитів, забезпечення фундаментальної допрофесійної підготовки з обраного профілю, створення умов всебічного розвитку здібних і обдарованих учнів - все це є основа ідеології діяльності закладів різного типу, в тому числі ліцеїв в сільській місцевості. Адже саме діяльність даних закладів направлена на створення оптимальних умов для реалізації і самореалізації потенційних можливостей учнів.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій з даної проблеми.

Дослідженню питань специфіки управління закладами різного типу присвячено цілий ряд праць як вітчизняних так і зарубіжних науковців. Зокрема, перш за все можна виділити наукові праці: В. Алфімова, Є.Березняка, В.Боброва, В.Бондаря, Л.Даниленко, І. Жерносека, І. Зязюна, О.Зайченко, Г. Єльнікової, Л. Калініної, Ю. Конаржевського, Н.Кнорр, В.Маслова, В.Майбороди, В.Олійника, Н.Островерхової, В.Паламарчук, В.Пікельної, А.Сологуба, В.Сисоєвої, Г.Сазоненко, В.Хайруліної, Є.Чернишової, Р.Чуйко та багатьох інших.

Проблема управління освітніми закладами різного типу, в умовах державотворення України, висвітлена в працях Є.Березняка, В.Бондаря, Л.Даниленко, Г. Єльнікової, І.Жерносека, О.Зайченко, Л.Калініної, В.Маслова, В.Олійника, Н.Островерхової, В.Пікельної та багатьох інших.

Поряд з цим, залишається менш висвітленими, як в науково-теоретичній літературі так і в законодавчо-правовій базі проблема специфіки управління діяльністю ліцеїв в сільській місцевості. Питання регіональних відмінностей в розташуванні ліцеїв в Україні знаходиться в стадії дослідження.

Мета даної статті. Висвітлення специфіки особливостей управління діяльністю ліцеїв у сільській місцевості

Виклад основного матеріалу. Ефективне функціонування будь-якої освітньої системи залежить від управління нею. Сучасні тенденції модернізації освіти зумовлюють оновлення управління загальноосвітніми навчальними закладами. Стало очевидним, що управління, яке базується на адміністративно-командних засадах, не відповідає вимогам сьогодення і вимагає негайної перебудови.

У філософському енциклопедичному словнику термін “управління” визначається як “елемент, функція організованих систем різної природи (біологічних, соціальних, технічних), що забезпечує збереження їх певної структури, підтримання режиму діяльності, реалізацію їх програми та мети” [4, с.674].

Б.А.Гаєвський вбачає основне завдання у своєчасній перебудові структури управління, у відповідності з її закономірностями, які обумовлюються безперервними змінами зовнішнього й внутрішнього середовища. Автор наголошує, що таке управління (біологічне чи соціальне) здійснюється за допомогою механізмів, які розташовані в самій системі і які забезпечують самоуправління. Це створює дві підсистеми: керуючу й керовану [1].

В.І.Кнорринг визначає управління як безперервний і цілеспрямований процес впливу на керований об’єкт, а систему управління - як механізм забезпечення цього впливу [3].

Управління закладами освіти належить до соціального управління. Під соціальним управлінням розуміють “вплив на суспільство з метою його упорядкування, збереження якостей, специфіки, удосконалення і розвитку. Це необхідна властивість будь-якого суспільства і витікає з його системної природи, суспільного характеру праці, необхідності спілкування людей у

процесі праці та життя, обміну продуктами їх матеріальної та духовної діяльності” [4, с.587].

З позиції соціального управління Г. В. Єльнікова виділяє три рівні управління загальною середньою освітою: елементарний (саморегулюючий), самоуправлінський (педколектив школи, в т.ч. адміністрація) і соціетальний – державний (органи державного управління освітою). Управління загальною середньою освітою відбувається на основі теорії управління освітою. [2]

В управлінні закладами освітою виділяють три типи управлінських структур:

- лінійну;
- лінійно-функціональну;
- лінійно-штабну.

Серед запропонованих типів управління, ми вважаємо, що для найбільш ефективної діяльності ліцею в сільській місцевості, доцільною буде лінійно-функціональна організаційна структура. Так як це дає змогу створювати спеціалізовані підрозділи, які зможуть найоптимальніше вирішувати питання життєдіяльності загальноосвітнього навчального закладу, знаходити нестандартні та цікаві рішення проблем закладу.

Застосування лінійно-функціональної структури в управлінні ліцеєм дасть змогу керівнику найефективніше спостерігати за роботою кожного підрозділу, при цьому надаючи можливість самостійно приймати рішення. В роботі ліцею доцільно розширювати повноваження заступників директора з навчальної, виховної та науково-методичної роботи, надаючи їм певної самостійності.

Механізм управління ліцеєм у сільській місцевості передбачає розвиток суб'єктів навчально-виховного процесу (членів адміністрації, допоміжно-адміністративного персоналу, педагогів, батьків), організацію їх спільної діяльності, колективної творчої справи. Ефективність управління ліцеєм сільської місцевості зводиться, перш за все, до вміння керівника

об'єднати всіх суб'єктів навчально-виховного процесу для вирішення нагальних проблем закладу.

До структури управлінських органів ліцею належать:

- органи колегіального управління ліцеєм (конференція, рада ліцею, педагогічна рада, нарада при директорі, його заступниках);
- адміністрація ліцею (директор, його заступники з навчальної, виховної науково-методичної, господарської роботи тощо);
- органи громадського самоврядування учнів (учком, комітет, рада учнівського колективу, рада командирів (старост), парламент, учнівське представництво тощо); учителів (профком, методична рада); батьків (батьківські ради, комітети).

Головна мета управління ліцеєм полягає в забезпеченні сприятливих умов для творчої діяльності всіх суб'єктів педагогічної системи (ліцеїстів, педагогів, керівників) В управлінні ліцеєм розрізняють два види внутрішнє та зовнішнє.

Орган зовнішнього управління ліцеєм (засновник закладу, орган освіти, громадськість, батьки тощо) разом з директором закладу несуть відповідальність за створення належних умов праці для всіх учасників навчально-виховного процесу. Окрім того директор закладу повинен здійснювати контроль за роботою ліцею.

Під внутрішнім управлінням розуміємо чітку функціональну структуру керівника закладу разом із заступниками з навчальної, виховної та науково-методичної роботи. Головна особливість системи внутрішнього управління ліцею полягає в тому, що вона орієнтована на створення оптимальних умов різноманітної творчої діяльності об'єктів управління (підлеглих), виявлення й реалізацію їх неповторної індивідуальності в умовах творчого колективу, що й забезпечує загальний постійний розвиток закладу.

Управління сучасним ліцеєм є складною системою з багатьма внутрішніми взаємозв'язками. Його ефективність багато в чому залежить від правильного розподілу обов'язків в адміністрації школи, до якої належать директор, його заступники з навчальної, наукової, методичної, виховної, господарської роботи тощо.

Невід'ємною частиною управління є процес його здійснення, що складається із послідовних етапів, які прийнято називати універсальним управлінським циклом (розробка і прийняття рішення, моделювання, організація, регулювання, контроль, корекція та ін.). Управління навчальним закладом, як і всі системи соціального управління, має враховувати соціально-психологічні, економічні і юридичні аспекти організації діяльності в конкретному суспільстві.

Завдяки використанню методів моделювання можливо визначити оптимальний варіант функціонування закладів різного типу, в тому числі ліцеїв в сільській місцевості, для підвищення ефективності функціонування освіти в цілому. Головною метою управління ліцеєм є забезпечення його стабільного функціонування та розвитку. Управління сільським ліцеєм здійснюється завдяки послідовному циклічному здійсненню його функцій: програмування, планування, організації, регулювання, координації, контролю, обліку та аналізу.

Мета діяльності ліцею у сільській місцевості має певні відмінності від мети діяльності ліцеїв в цілому. Адже заклади різного типу «на селі» вирішують досить важливу соціальну потребу: направлені на розвиток і здобуття учнями якісної освіти та недопущення розшарування суспільства за територіальним принципом.

Діяльність й розвиток ліцею в сільській місцевості можливі при забезпеченні фінансового, технічного, технологічного, кадрового та науково-методичного забезпечення науково-педагогічного процесу. Кінцева мета управління ліцеєм - формування творчої, гуманної особистості, створення

умов для розвитку та самореалізації ліцеїстів в результаті впровадження нових технологій навчання, індивідуального та диференційованого підходів

Існування закладів різного типу в сільській місцевості дасть змогу випускникам сільських шкіл на рівні конкурувати при вступі до вищих навчальних закладів. А саме головне – сільська молодь зможе самореалізуватись і продовжувати відроджувати національну освіту, культуру, свідомість, традиції українського народу.

Висновок. Основна відмінність в функціонуванні ліцею-інтернату у сільській місцевості є та, що учні не просто навчаються в закладі, а й проживають, що дає змогу більш повно використати як першу, так і другу половину робочого дня. Поряд з цим у ліцеях здійснюється адаптація до моделі навчання у вузах. Функціонування ліцею у сільській місцевості дасть змогу підвищити рівень знань учнів сільської місцевості, та недопущення розшаруватості суспільства за регіональним принципом.

Функціонування закладів різного типу, в тому числі і ліцеїв, в сільській місцевості направлена на розвиток та становлення особистості сільського учня. Саме в сільській місцевості треба чітко відмежовувати поняття в якісному та кількісному складі закладів для обдарованих дітей. Діяльності ліцею у сільській місцевості повинна базуватися на: потужній матеріально-технічній базі; повноцінному кадровому забезпеченні; виваженій структурі навчально-виховного процесу; чіткому внутрішньошкільному управлінні; свободі вибору; створенні позитивного іміджу закладу

Література.

1.Гаєвський Б.А. Основи науки управління / Навч. посібник.-К.: МАУП, 1997.-112 с.

2.Єльнікова Г.В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні. Монографія. - К.: ДАККО, 1999. – 303 с.

3.Кнорринг В.И. Искусство управления: Учебник.- М.: Изд. БЕК, 1997.- 288с

4. Философская энциклопедия : в 5 т. /Гл. ред.. Ф.В. Константинов / Научный совет издательства “Советская энциклопедия”. Институт философии АПН СССР .-М.: Сов. энциклопедия ,1970.- т5.-740с.